ERNESTVS GODOFREDVS BALDINGER,

ORD. MED. GOTTING. H. T. DECANVS,

DISPVTATIONEM INAVGVRALEM

VIRI GENEROSISSIMI

IOAN. CONR. STOCKAR A NEVFORN,

SCAPHVSA HELVETII,

CANDIDATI ERVDITISSIMI, IDEOQVE DIGNISSIMI,

DE

VSV CANTHARIDVM INTERNO

D. XIX. MARTII MDCCLXXXI.

HABENDAM

ANNVNCIAT.

PRAEMITTITVR:

HISTORIA MERCVRII ET MERCVRIALIVM MEDICA,

ET NVNC QVIDEM EIVS

Pars III.

GOTTINGAE,

Litteris IOANN. CHRIST. DIETERICH.

ACAD. TYPOGR.

R54631

Recenſui nuper pharmaca mercurialia ſimpliciſſima, quae ſola fere mixtione et trituratione obtinentur. Iam vero recenſenda veniunt ſeorſim *ſulphureo-mercurialia* illa, *Aethiops* ſcil. *vulgaris*, *antimonialis* et variae *cinnabaris* ſpecies. Notatu autem dignum eſt, cinnabarim factitiam per aliquot ſaecula iamiam medicis in vſu fuiſſe, antequam aethiopem vulgarem in medicamentorum numerum reciperent. Arabis iamiam fuiſſe notam cinnabarim factitiam, nullum eſt dubium *a*), et cinnabarim antimonii *Baſilium Valentinum* iamiam deſcripſiſſe certum eſt *b*).

Aethiopem mineralem, vulgarem, primum adhibuiſſe THEODORVM TVRQVETVM DE MAYERNE perhibent *c*). Tradidit autem in libro, typis ſaepius exſcripto, *Praxis medica*, methodum conficiendi aethiopem mineralem *per ignem*. Sumebat mercurii partem vnam, ſulphuris duas, et tamdiu ſuper igne mouebat maſſam, donec non amplius ſulphur appareret. Eadem methodo GEORGIVS BATE' aethiopem parauit. Deſtrui ſulphuris adiecti partem ſuperfluam per incendium, vix eſt, quod moneam. Deinde GVALTHERVS HARRIS, in libro de infantum morbis ſola *trituratione* ſulphur et mercurium miſcuit. Hydrargyri partes qua-

 tuor

a) v. Ill. SPIELMANNI Inſt. Chem. ed. alt. Arg. 1766. p. 247.

b) v. SPIELMANN. l. c. p. 248.

c) v. SCHROMMIVS. Io. Fr. aut potius auctor I. H. SCHVLZE, vir eruditiſſimus, in diſſ. de Aethiope minerali. Alt. 1725.

tuor, florum ſulphuris partes tres, ille iubet triturationе longa miſcere.

Alii denique aliam proportionem miſcendorum praeſcripſere. Sed parum refert, nominaſſe omnes, cum tanta ſit rerum dicendarum copia, vt breuitatis ratio ſit habenda. Neque nimis parca, neque nimia ſit proportio ſulphuris ad mercurium, obſervandum erit. Nec ſulphuris deflagratio requiritur, ſola enim ſulphuris liquatio ad ignem ſufficit, modo nimia non ſit ſulphuris copia, nam ſolummodo pars ſuperflua deflagratione conſumi debet.

Longe maior autem portio mercurii cum ſulphure liquato poteſt miſceri, quam ſola trituratio ſi adhibeatur. Etenim fuſione ſulphuris mercurii partes ſeptem, triturationе ſola nonniſi partes tres mercurii poſſunt iungi.

Hepar ſulphuris, tam fixum, quam volatile, dat cum mercurio via humida, Aethiopem mineralem, et ſublimatione veram cinnabarim. Ex mercurio ſublimato et hepate ſulphuris etiam obtinetur Aethiops mineralis *d*).

Hepar ſulphuris aliaque mercurialia, ſc. Turpethum, ſolutio mercurii in acido Nitri, et mercurius praeparatus ruber, ſi iunguntur, prius aethiopem, dein ſublimatione cinnabarim largiuntur.

Ex parte ſulphur omnino mercurium ſoluit, hinc aethiops calcis mercurii ſpeciem ſiſtit, et color eius vetuſtate temporis tandem magis niger euadit *e*).

Ae-

d) BAVME', Experim. Chym. Th. 2. S. 482.
e) BAVME', l. c. p. 508.

Aethiopis mineralis antimonialis HVXHAMI praeparatio haec eſt: Antimonii crudi in puluerem tenerrimum conuerſi, partibus tribus admiſcentur mercurii viui partes quatuor, et florum ſulphuris partes duae.

Triturationis diu continuatae beneficio, haec omnia exacte ſatis miſcenda ſunt.

Sulphur adiici debet, cum antimonium ſulphure non adeo diues, vt cum mercurio exhibeat aethiopem genuinum.

Eſt itaque HVXHAMI medicamentum nil aliud, quam aethiops vulgaris, cui praeter mercurium et ſulphur ſimul partes antimonii regulinae admixtae ſunt.

Quis vero laudes ignorat, quas HVXHAMVS medicamento ſuo tribuit.

Interim tamen monendum eſt, obſeruaſſe nuper Cl. MARCARD *f*) ptyaliſmum, non ſine aegroti periculo, a dato aethiope HVXHAMI per aliquot dies, cuius doſis erant ſcrupuli duo quotidie. Res mira eſt omnino, mercurium ſulphuris ope ſic figi, vt nunc poſſit ſublimari ſine magno diſpendio, vaſe etiam non clauſo, ſed orificio phialae leuiter tantum obturato charta, et vim ſialalogam mercurii per additionem ſulphuris fere prorſus coerceri.

Sunt enim exempla valde rara, ptyaliſmum ſiue ab aethiope, ſiue a cinnabari, fuiſſe obſeruatum. Aethiops et cinnabaris fautores inuenerunt multos, qui magnis laudibus extulere vires vtriusque medicinae, reſoluentes inprimis, ſanguinem ac lympham purificantes, hinc in morbis potiſſimum chronicis, ſcabie vul-

 guri,

f) V. ei. annot. ad THOMPSONI conſult. med. p. 263.

gari, venerea, vlceribus, tinea, glandularum obſtructionibus, vermibus, vt centum alios morbos taceam, aethiopem laudarunt.

Ad peritiam ſuam prouocat b. NEVMANN *g*) ſe eximium effectum vidiſſe ab vſu aethiopis vulgaris, larga doſi ad drachmam vsque dimidiam.

Sed Ill. TRILLERO, fautori noſtro ab annis inde viginti, valde diſplicet aethiops vulgaris *h*), illumque iunioribus lac adhuc ſugentibus infantibus peſſime nocere contendit.

ELLERVS magni fecit ſuo tempore aethiopem antimonialem, in ipſa lue venerea, cancro etiam occulto et exulcerato. Ego vero, vt verum fatear, teſtor, me nunquam noxios effectus ab vſu vtriusque aethiopis vidiſſe.

Inſignem, ne dicam incredibilem, copiam vtriusque aethiopis, cum Longoſaliſſae olim, tum Gottingae nuper, ab A. 1773 aegrotis meis praeſcripſi, et teſtes prouoco tot ſodales inſtituti Clinici, e quibus nominare potuiſſem ſeptem Profeſſores, qui nunc cum laude publice artem ſuam profitentur, quique viderunt mecum, vſu inprimis aethiopis HVXHAMI, ſanatos fuiſſe morbos admodum rebelles, tineam capitis, ſcrophulas, vlcera foeda, ſtrumas, atrophiam, ſcabiem variam, oculorum morbos, et vermes expuliſſe iſtud remedium magna copia, et cachexiam verminoſam prorſus profligaſſe.

Iſtud vero ſimul monendum habeo, me vix vnquam eius generis medicamentum praeſcripſiſſe, niſi dato prius euacuante, ad ſordes primarum viarum eliminandas, acidorum vſum interdixiſſe,

g) Praelect. Chym. ex ed. Cl. ZIMMERMANN p. 503.
h) Diſpenſ. vniv. T. II. p. 8. ſq.

dixiſſe, atque ſimul ptiſanam quandam, ſiue ex bardana, ſ. rad. graminis vel ſimili, praeſcripſiſſe. Nunquam vidi ptyaliſmum ab vſu aethiopis, qui tamen ſaepius a parciſſimo vſu ſpiritus mercurialis SWIETENII vehementiorem ptyaliſmum obſeruaui.

Nolim itaque ego pro inerti medicina aethiopem, HVXHAMI inprimis, declarare, quem e contrario damnarunt alii, tamquam medicamentum noxium.

Iam *Cinnabaris* tres ſpecies, ſc. *natiua* et *factitia*, nec non *antimonii*, pariter factitia, noſtram attentionem merentur.

Quaeſtio olim mota fuit, vtrum tuto ſatis natiua poſſit interne ſumi *i*). Plurimorum autem conſenſu factitia prae natiua laudes meretur.

Natiuam ex vana opinione magis efficacem reddere, longa circulatione, propoſuit olim CLAVDERVS *k*). Fuit commentum alchymicorum, cinnabarim antimonii, quae aliis placuit, praeſtantiorem eſſe vulgari factitia, et chemici omnes recentiorum temporum conſentiunt, nullum plane diſcrimen eſſe, vtrum vulgaris, an vero antimonii, adhibeatur in praxi medica *l*). Sulphur enim anti-

i) Hoffſteter, Johann Adam, ob der natürliche und rein gewachſner Zinnober, als eine Arzney in dem menſchlichen Leib ohne Gefahr gebraucht werden könne. Leipz. 1708. 4t. et eod. anno 8vo ſed breuius. Ei, die vortrefliche Güte des natürlichen jedoch rein gewachſenen Zinnobers, entgegeſetzt Joh. Gottfr. Beckern, — daß dieſer Zinnober recht gebraucht, ein ganz unſchädliches und nie genug geprieſenes Medicament ſey. Schleswig. 1711. 4t,

k) CLAVDER, GABR. inuentum Cinnabarinum, hoc eſt, de Cinnabari natiua hungarica, longa circulatione in maiorem efficaciam fixata et exaltata. Ienae. 1683. 4.

antimonii non differt a ſulphure communi, et neutiquam auri quidquam continet.

Pro cinnabari conficienda non eadem proportio ſulphuris et mercurii, quam in aethiope minerali requiritur. Etenim ſulphuris longe minor ſufficit, immo praeſtat minimam ſulphuris copiam mercurio addere, nam quo minor ſulphuris, et quo maior mercucurii portio, eo melior cinnabaris ſpecies ſublimatione iungitur obtinetur, coloris nempe pulcherrimi, nam varia omnino proportio miſcendorum, fiſtit cinnabarim. STAHLIVS in Chemia ad ſeptem partes mercurii ſufficere vnam ſulphuirs, docuit,

Sed cum parte nona ſulphuris pulcherrimam cinnabarim obtinuit b. NIETZY, vir in chemia exercitatiſſimus *m*).

Quodſi vero maior ſulphuris copia ſumatur, tunc obtinetur *mercurius violaceus Pariſienſium*, ſc. cinnabaris factitia, ob maiorem ſulphuris admixti copiam nigreſcens *n*).

Non multum differt *Mercurius diaph.* Cl. ASTRVC, ſcil. Aethiopis et ſalis ammoniaci partes aequales per ſublimationem mixtae.

Ex calcibus mercurii variis, ſine ſulphuris additione cinnabarim obtineri, mirum non eſt. Totum enim artificium eo redit,

vt

l) v. BOECLER diſſ. de Cinnabari factitia vulgari, cinnabari natiuae et antimonii non ſolum aequiparanda, ſed et praeferenda. Arg. 1749.

m) v. Ei. diſſ. de Cinnabari ex calcibus mercurialibus conficienda, ſine ſulphure iisdem admiſcendo. Hal. 1761. p. 10.
NEVMANNVS, l. ſupra cit. p. 462. ex mercurii p. 4. et ſulph. vna, cinnabarim bonae notae obtinuit.

n) v. TRILLER Diſp. vniv. P. 2. p. 404. Habet Fl. ſulph. p. 4. merc. p. 6. ſalis ammon. p. 4.

vt addantur ſubſtantiae, ex quarum connubio ſtatim naſcitur hepar ſulphuris. Sal mirabile ſcilicet prius in retorta tubulata in fluorem redigi debet, tunc addantur per vices miſcelae ex turpetho minerali et carbonibus, aut tartaro crudo, aliquot portiones *o*).

Perhibent chemici in academia Diuionenſi, ex ſulphuris parte vna, mercurii partibus quatuor, aethiopem fuſionis ope paratum, cum hepate ſulphuris volatili intra ſpatium temporis horae dimidiae, dediſſe cinnabarim pulcherrimam *p*).

Idem experimentum antea iamiam fecit BAVME' *q*) ſc. absque igne per hepar ſulphuris, tam fixum, quam volatile, veram cinnabarim parauit, licet non tam breui temporis ſpatio.

Sed omnino NEVMANNVS in Germania ſuo tempore docuit cinnabarim ſine igne conficere, ex ſpiritus fumantis BOYLE vncia dimidia et mercurii viui drachma dimidia, ſola mixtione et vitri agitatione *r*). Cl. WIEGLEB, de cuius amicitia laetor, per ſpiritum *Beguini*, cuius praeparationem emendauit, ſine igne docuit cinnabarim conficere *s*).

Experimenta illa, quae nuper facta ſuper cinnabaris absque igne confectione, leguntur in libro vtiliſſimo infra nominato *t*).

Vnde

o) vid. b. NIETZKY in diſſ. cit. p. 14.

p) v. Anfangsgründe der theoret. und pract. Chym. u. ſ. w. ex verſ. Cl. WEIGEL B. 2. S. 33.

q) l. c. p. 519.

r) l. c. *p*. 462.

s) v. Ei. kleine chym. Abhandl. p. 37.

t) Taſchenbuch für Scheidekünſtler u. ſ. w. für 1780. Weimar. S. 166.

Vnde vero cinnabaris color ruber, isque pulcherrimus, quaeſtio eſt nondum deciſa. Cinnabaris ſublimatio, quae Amſtelodami hodie vſitata, deſcripta legitur apud Cl. FERBER *u*), qui modeſte ſimul aliorum errores correxit. Fraude et cinnabari omnino admiſcetur minium, Colcothar vitrioli, vel Crocus martis, num vero arſenicum album ad augendum colorem cinnabaris addere ſoleant, non auſus eſt definire Cl. FERBER.

Calcem plumbi aut Colcothar vitrioli, noua ſublimatio aut incenſio cinnabaris in crucibulo candente, manifeſtare ſolet, nam remanet calx plumbi et colcothar vitrioli, et ſola cinnabaris aufugit. Proderet odor alliaceus ſine dubio arſenicum, vt alia taceam experimenta, quibus vulgo cognoſcitur arſenicum.

Sublimatione cinnabaris repetita, hanc non emendari, ſed deſtrui potius, bene monuit BAVMÉ *x*), hinc vnica operatione rite inſtituta omnium optime ſublimatur.

Trituratione diu continuata, colorem cinnabaris augeri, notiſſima res eſt. Fortaſſis latent nos multa, quae Batauis in vſu ſunt, adminicula, quod ipſe concedit Cl. FERBERVS, qui candore et veri amore cedit nulli.

Iam paucis de cinnabaris uſu, quem olim ex vana opinione pereximium credidere, hodie vero non multi magni faciunt. GODOFREDVS SCHVLZIVS in libello ſingulari *y*) de ampliſſimo cinna-

u) l. c. pag. 338. et ſequ.

x) l. c. p. 522.

y) Scrutinium cinnabarinum, etc. Hal. 1680. 8vo.

nabaris vſu in praxi medica diſputauit. De ptyaliſmo per ſuffimigium ex cinnabari incenſa legi debet ASTRVC.

Ineptae ſunt certe omnes formulae, in quibus olim cinnabaris princeps ingrediens erat. Huc pertinere credo puluerem cephalicum MICHAELIS, temperantem STAHLII, cordialem Cellenſem, immo puluerem ſ. ſpecif. COBBII contra hydrophobiam; nam vires certe, ſi quas habent, admixtis aliis debent, non cinnabari. Inertiam cinnabaris accuſauit CARTHEVSERVS *z*). Solui ab humoribus noſtri corporis, per experimenta demonſtrare anniſi ſunt WALLERIVS *a*) et OETINGER *b*). Sed licet veriſſima ſint experimenta, ſolui extra corpus humanum cinnabarim a menſtruis variis, ſola tamen coniectura eſt, ſolui etiam interne ſumtam, nec vllum fide dignum experimentum mihi quidem innotuit, cinnabarim vires habere neruinas, antiſpaſmodicas, quas a multis decantatas lego.

Nec optimi mei praeceptoris b. MANGOLDI, quem in chemia praeceptorem habuiſſe, hodie adhuc laetor, tentamina me vincunt *c*).

Credat, qui velit, laudes cinnabaris, quas illi tribuit IOS. DALBY *d*). Sed filum hic abrumpere iterum cogor, reliqua

 pro-

z) in diſſ. de Cinnabaris inertia medica Frft. 1743. recuſ. in Ei. Collect. diſp. ib. 1775. 8vo.

a) WALLERII diſſ. pro Cinnabaris efficacia, recuſa legitur Vol. I. Syllogeſ noſtr.

b) diſſ. Cinnabaris exul, redux in pharmacopolium. Tub. 1760.

c) in Act. Ac. Mog. T. II. p. 402. ſq.

d) on the virtues of cinnabar and muſk, againſt the bite of mad. dag. Birmingham 1764. v. Götting. Anz. 76 St. 1766.

propediem dicturus. Audiamus enim Vitam Candidati eruditissimi.

Ego, ait, IO. CONRADVS STOCKAR A NEVFORN, *natus sum Scaphusiae, libera Heluetiae ciuitate, anno post Christum natum* CIↃ IↃ CCLVII. *die* IV. *Dec., patre* IOANNE CONRADO, *matre* VRSVLA, *nobilis a* ZIEGLER *filia.* — *Parentes, cum puero adhuc mihi siniſtra fortuna eripuisset, acerbissimam iacturam summo studio leniuit, patrisque vicem singulari caritate impleuit patruus amabilissimus, mihique aeternum venerandus,* GEORGIVS STOCKAR A NEVFORN. *Cuius etiamnum superstitis, optimeque de me merentis, cura et opera factum est, vt paullo post patris excessum praestantissimis, qui tum Gymnasium Rhaeticum regebant, Viris, M.* PLANTAE *et P.* NESEMANNO, *in disciplinam traderer. Ab his Haldensteinii primum, post, vbi Illustrissimus Vir,* VLYSSES A SALIS, *Augustissimi Galliarum Regis ad spectabilem Rhaetiae ciuitatem Legatus, cuius eximiam humanitatem atque indulgentiam nunquam non venerabor, anno* CIↃ IↃ CCLXXI. *Gymnasium illud in suam ipsius sedem transtulerat, Marschlinsii iis litteris sum imbutus, quibus puerilis aetas ad altiores disciplinas praeparari solet. Ao.* CIↃ IↃ CCLXXVIII. *in patriam reuersus, et a patruo amantissimo ad Doctissimum* ALTORFERVM, *Ecclesiae Buchanae in agro Scaphusiensi tum Pastorem, nunc Professorem in Gymnasio Scaphusiensi meritissimum, amandatus, curaeque eius et institutioni commissus, per annos duo cum ad alias litteras, tum maxime ad Historiam et Philosophiam incubui. Hic primum studio medico me dicare cum cupiuissem, patruoque id ostendissem,*

huius

huius gener eruditissimus. mihique carissimus, GEORGIVS STOCKAR A NEVFORN, *Doctor Medicus, salutarem artem Scaphusiae optimo publico facilitans, auctor fuit, vt Tigurum ablegarer, vbi in aedibus Clarissimi Medici,* IO. HENRICI RAHNII, *triennium degens cum maximis ab eo officiis deuinctus, tam ad Physiologiam, Pathologiam, Materiam Medicam, Therapiam denique et Generalem et Specialem summa cura adductus sum. Ibidem scholas Physicas, ab Ill.* IO. GESNERO *publice habitas, ipsoque humaniter concedente, Societatis, Naturam indagantis, concilia, Hortumque Botanicum diligenter frequentaui. Physicam, quae quidem in Experimentis versatur, secretioribus Cl.* BREITINGERI *praeceptionibus luculenter expositam audiui. — Denique sollertissimo* BVRKHARDTO, *Anatomen priuatim tradenti, adsiduam per tres hiemes operam dedi. — Superato iam vtilissimae disciplinae veluti limine, eo pergere antiquissimum habui, vbi ad ipsa eius penetralia pateret aditus. Itaque Ao.* CIↃ IↃ CCLXXVIII. *ineunte autumno, in Georgiam Augustam, Academiarum Germaniae facile principem, profectus, et a Venerabili* KVLENKAMPIO *Prorectore tum Magnifico, ciuibus academicis adscriptus, medicas maxime scholas celebraui. Et illustri quidem* BALDINGERO, *cuius insignem humanitatem, facilitatemque gratissimo semper animo recordabor, praeceptore vsus sum in Pathologicis, Semioticis, Therapeuticis, Materia Medica et Historia Medicinae Litteraria. Itemque Clinicis eius institutionibus interfui, atque eiusdem auspiciis ad lectulos aegrotorum frequenter, nec vnquam sine fructu, accessi. — Equitem Auratum, Illustrem* MVRRAY, *vt per binas aestates Botanica:*

ita et Compoſitionem Medicamentorum et Infantum Morbos diligenter, vt ſolet, explicantem audiui. — Medicinam Forenſem, Anatomen atque Artem Obſtetriciam doctiſſima pariter, et ſuauiſſima Illuſtris WRISBERGII *diſciplina percepi. — Illuſtrem Archiatrum,* RICHTERVM, *in Therapia Speciali, Chirurgia tam medica, quam proprie dicta, Diaeteticis item, et de Capitis, Oſſium, Oculorumque morbis doctrina, magiſtrum mihi obtigiſſe, ſummopere laetor. Chemiam eam, quae Experimenta perſequitur, planiſſime traditam accepi a Cl.* GMELINO. *Hiſtoriam Naturalem cum vniuerſam, tum ſpeciatim Hominis, iucundiſſime et vtiliſſime enarrantem auſcultaui Cl.* BLVMENBACHIVM. *Phyſicam Cl.* LICHTENBERG *me docuit, Pſychologiam Cl.* MEINERS. *In Mineralogia et Oeconomia doctor fuit Cl.* IO. BECKMANN. *Poſtremo Cl.* STROMEYERI *inſtitutum, quaeſtiones medicas ad diſſoluendam proponenti, in vſum conuertiſſe, profuit plurimum.*

Haec ſunt, quae de vita laudabili nobiſcum communicauit Vir Generoſiſſ. et eruditiſſimus, qui non ſolum apud nos animi candore, ingenuis moribus, vitae integritate, ſingulari diſcendi cupiditate, laudabilique ſtudio, ac humanitate, ſeſe ingenuum Heluetum eſſe, ſatis abunde commonſtrauit, ſed et inſigni et praeclara eruditione nobis innotuit.

Summo iure itaque nunc ſummos in medica arte honores expectat, et quidem die XIX. Martii, habita prius ſolenni diſputatione

tione de *vſu Cantharidum interno.* Ego vero, nunc medicorum ordinis interpres, rogo, vt Magnif. Acad. Pro-Rector, Illuſtriſſimi Comites, Prof. Celeb. Generoſiſſ. ac Nobiliſſ. Ciues Academiae, omnesque, qui litteras amant, hunc actum praeſentes condecorare velint.

P. P. Gottingae d. XVIII. Martii MDCCLXXXI.

(L.S.)